

Araştırma Makalesi

Belkıs Sami Boyar'ın *Aşkımı Öldürdüm* Romanında Özgürlük ve Eşitlik Düşüncesi

*The Idea of Freedom and Equality in Belkıs Sami Boyar's Novel *Aşkımı Öldürdüm**

Ece SERRİCAN KABALCI¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, eceserrican@hotmail.com

Öz: *Son Saat* gazetesinde 25 Haziran 1926-16 Eylül 1926 tarihleri arasında 73 tefrika hâlinde yayımlanan *Aşkımı Öldürdüm* romanı, Halide Edip Adıvar'ın baba bir, anne ayrı kız kardeşi olan Belkıs Sami Boyar tarafından yazılmıştır. Roman başkışısı olan Ferhunde'nin günlüklerinin aktarımından oluşan eser; kadının erkek karşısındaki konumunu sorgulaması, özgürlük ve eşitlik kavramlarını dile getirmesi, evliliklerde ortaya çıkan sorunları irdelemesi bakımından dikkat çekici bir eserdir.

Bu çalışmada, Belkıs Sami Boyar tarafından yazılmış olan *Aşkımı Öldürdüm* adlı eser incelenmiştir. Kadın duyarlılığının yine kadın bir yazar tarafından ele alındığı *Aşkımı Öldürdüm* adlı romanda, Cumhuriyet'in ilk kuşak kadınlarından biri olan Ferhunde'nin duygu ve düşünceleri üzerinden iki temel kavrama yer verilmiştir: özgürlük ve eşitlik. Romanda özgürlük ve eşitlik kavramlarının kadının toplum içinde var olma çabası üzerinden değerlendirildiği, özellikle kendine ait bir odası olan kadınların duygu ve düşüncelerini hür bir şekilde dile getirebildiğinin vurgulandığı tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Ferhunde'nin pasif direnişinin nedenleri incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, feminist imaların ve yenilikçi düşüncelerin yer aldığı romanın, tüm bu özelliklerine rağmen sonu mutsuz biten bir aşk romanı gibi tamamlandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Aşkımı Öldürdüm*, Belkıs Sami Boyar, tefrika roman, özgürlük, aşk, evlilik.

Abstract: The novel titled *Aşkımı Öldürdüm* was written in the *Son Saat* newspaper between 25 June 1926 and 16 September 1926 in 73 serials by Belkıs Sami Boyar who is Halide Edip Adıvar's stepsister, It is a remarkable work that is comprised by main character of novel Ferhunde's diaries, and focuses on questioning the woman's position against man, expressing the concepts of freedom and equality, and examining the problems that arise in marriages.

In this study, the work titled *Aşkımı Öldürdüm*, written by Belkıs Sami Boyar, was examined. The novel *Aşkımı Öldürdüm*, which deals with women's sensitivity by a female writer, deals with two basic concepts through Ferhunde's feelings and thoughts: freedom and equality. In the novel, it was seen that the concepts of freedom and equality were discussed through the effort of women to exist in society, and it was emphasized that women, who have a room of their own, can express their feelings and thoughts liberally. Based on these findings, the reasons for Ferhunde's passive resistance were examined. As a result of the study, it was seen that the novel, which includes feminist allusions and innovative thoughts, was completed like a love novel that ended unhappy in spite of all these features.

Keywords: *Aşkımı Öldürdüm*, Belkıs Sami Boyar, serialized novel, freedom, love, marriage.

Atıf: Serrican Kabalci, E. (2024). "Belkıs Sami Boyar'ın *Aşkımı Öldürdüm* Romanında Özgürlük ve Eşitlik Düşüncesi". *Edebî Eleştiri Dergisi*. 8(2): 405-419.

DOI: 10.31465/eeder.1484292

Geliş/Received: 14.05.2024

Kabul/Accepted: 26.09.2024

Yayımlı/Published: 22.10.2024

Giriş

19. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde görülen modernleşme hareketi üç temel yönde gelişmiştir: Anayasal bir hükümetin oluşması, bürokrat kesimin yönetime ağırlığını koyması ve kadınların eğitimi. Özellikle kadınların eğitilmesi ve topluma kazandırılması, Osmanlı modernleşmesini destekleyecek en önemli gelişmelerden biri olarak kabul edilmiştir. Bu dönem aydınlarından Namık Kemal, Ahmet Midhat ve Şemseddin Sami, kadınların eğitimine ve sosyal alandaki konumuna dikkat çeken öncü isimlerdir (Çaha, 1996: 87-88). Namık Kemal, “Terbiye-i Nisvan” başlıklı yazısında; kadınların toplumdan soyutlanmaması gerektiğini belirtmiş, yeni nesli yetiştiren kadının bilgili olması gerektiğini vurgulamıştır (Namık Kemal, 1962, s. 1-2). Şemseddin Sami, *Kadınlar* risalesinde; kadınların toplumun yarısını oluşturduğuna ve toplumun diğer yarısının yetiştirilmesinin de kadınların sorumluluğunda olduğuna dikkat çekmiştir. Bu nedenle, “kadınların terbiye olunmasıyla, istikbal için bütün nev-i beşerin terbiye edilmiş olacağı”nı (Şemseddin Sami, 1879: 22) savunmuştur. Ahmet Midhat, kadını erkekle eşit kılmayı hedefleyen feminizm taraftarı olmamakla birlikte kadının toplumda bir kenara itilmesini de kabul etmemiştir. Ona göre, toplum içinde kadına hak ettiği yer verilmelidir. Ayrıca genç kızların iyi bir evlilik yapabilmesi ve aile mesuliyetini öğrenebilmesi için erkeklerle eşit şekilde eğitim alması gerektiğini de belirtmiştir (Kurnaz, 1991: 35-36).

Tanzimat Dönemi'nde kadın üzerinden yürütülen tartışmalarda tüm söylemler, kadınların konumunu ve davranışlarını toplumun gerçek kimliğiyle uyumlu ve onu tehdit etmeyecek şekilde oluşturmakta birleşmiştir (Kandiyoti, 2013: 147). II. Meşrutiyet Dönemi'ne geldiğinde ise kadınların, kamusal alanda rol üstlenmek istedikleri görülmektedir. Kendi kimliğini yeniden tanımlamaya yönelik kadın, tartışılan konularda çözüm yolları önermeye başlamıştır (Keçeci Kurt 2015: 1092). Bu değişim sürecini süreli yayınlarda da takip etmek mümkündür. Tanzimat Dönemi'nde çıkan kadın dergileri aile kurumu, çocuk eğitimi ve moda üzerine yoğunlaşırken II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki yayınlarda modern kadın imajı ve kadın hareketleri yer almaya başlamıştır (Şahin, 2018: 93). Osmanlı modernleşmesinde önemli bir dönüm noktası olan “yeni kadınlık” ve “yeni aile” kavramları, dönemin kadın dergilerindeki kadın yazarlar tarafından da tartışılmıştır. Ancak başlangıçta erkek ve kadın yazarların modern aile arayışı benzerlik göstermiştir. Yazarlar; eğitilmiş anne, kocasına saygı gösteren bir eş ve iyi yetiştirilmiş çocuklardan oluşan mutlu ve modern aile tanımında birleşmişlerdir (Sancar, 2012: 124). Cumhuriyet Dönemi'nde ise, anne olmanın dışında kadının misyonu; sosyal hayatta ve çalışma hayatında erkeğin ortağı, arkadaşı ve yardımcısı olan birey olmaya dönüşmüştür. İdeal Cumhuriyet kadını bu şekilde tanımlanmaya başlanmıştır (Toska, 1998: 79).

1890'ların başından itibaren kadınların matbuat dünyasında hem yazar hem de okur olarak belirgin şekilde görünmeye başlaması, Fatma Aliye Hanım'ın faaliyetleri, 1895'te *Hanımlara Mahsus Gazete*'nin yayın hayatına girmesi bu alandaki en önemli gelişmelerdir. Fatma Aliye Hanım'dan başka Şair Nigâr Hanım, Makbule Leman, Emine Semiye gibi eğitim almış kadınların olması ve bu kadınların yazarak kendilerini ifade etmeleri, kadınları sosyal hayatta görünür kılmıştır. Başlangıçta Türk kadınının sosyalleşme süreci, erkek aydınlar tarafından şekillendirilmiştir. Ancak kendini tanıyarak cesaret kazanan kadın, belirli sınırlar içinde kalmayı reddetmiş ve inandığı gibi yaşamayı seçmiştir (Argunşah, 2015: 29-33). Eril sistemin dayattığı sınırlara başkaldıran kadın, edebî alandaki konumunu güçlendirmiş ve “kendini yazma” sürecini başlatmıştır. Bu süreçle birlikte edebiyat, kadının güçlü bir varlık gösterdiği bir alan olmuştur. Başlangıçta “iç dökme aracı” olan edebiyat; kadınlara, duygu ve düşüncelerin bazen saklanan bazen de duyurulmak istenenlerin anlatılabildiği bir özgürlük alanı sunmuştur. Zamanla kendini

geliştiren kadın, sosyal deneyim ve birikimlerini aktardığı edebiyatı, “kendini gerçekleştirme alanı”na dönüştürmüştür. Kendini yazma cesaretini gösteren ilk kadın yazarlar, hemcinsleri için birer rol model olmuş ve kendilerinden sonra gelen kuşağın yolunu aydınlatmışlardır (Argunşah, 2022: 225-226). Zihinsel özgürlüğe kavuşmanın kendine ait bir odaya sahip olmaktan geçtiğini anlayan kadın (Woolf, 2012: 120), bu aşamadan sonra okuyan kadından yazan kadın konumuna geçmiştir.

Yazma cesareti kazanan kadının başkalarıyla paylaşmak için yazması, geniş çevreye sunulacak değerde düşünce üretebildiğini gösterir (Argunşah, 2022: 152). Düşündüğünü yazma cesareti gösteren öncü kadınların gayretleriyle romanda aile, kadın ve eğitim konuları ön plana çıkar. Edebiyatı bir nevi “sır ifşası” aracı olarak kullanan kadın yazar, kurulan yeni düzende yer bulur (Çetindaş, 2022: 254). Feminist eleştirinin ilk modern yapıtı olarak kabul edilen *Kendine Ait Bir Oda*; kadınların, sembolik olarak yanlış tasvir edilmelerini eleştirdiklerinde feminist bir bakış açısına sahip olacaklarını savunur. Çünkü kadın, o güne dek erkeğin kaleminde şekillenmiş ve onların istekleri doğrultusunda hareket etmiştir. Bu egemenliği yıkmak için kadının yazar konumuna geçmesi gerekmektedir.

Kadının anlatma problemine odaklanan ve ülküsel değerlere yer veren Halide Edip Adıvar'a kadar Türk romanında kadın yazar, aslında melodram yazarıdır. Romantizmin değerlerini bünyesinde taşıyan melodramlar, bireyin ahlaki olarak yüceltilip arzularıyla sınılandığı bir türdür. Bu sınılanın bireyin iç dünyasında yarattığı çatışmaları ele alan melodram, santimental yoğunluğu yüksek üslubuyla dikkat çekmektedir (Çetindaş, 2022: 263). Bu çalışmaya kaynaklık eden ve Belkıs Sami Boyar tarafından yazılan *Aşkımı Öldürdüm* romanı, melodram türünde kaleme alınmış, tefrika olarak yayımlanmış ve yakın tarihte kitap olarak basılmış bir eserdir.

Koç Üniversitesi Yayınları'nın hazırladığı tefrika dizisinin ilk kitabı olma özelliğini taşıyan *Aşkımı Öldürdüm* romanı, “Türk Edebiyatında Tefrika Roman Tarihi (1831-1928)” başlıklı projenin bir ürünüdür. Proje kapsamında Latin harflerine aktarılan roman, 2017 yılında yayımlanır. Kitabın başında yer alan “Sunuş-Aşkımı Öldürdüm'ü Bugüne Taşımak” başlıklı bölüm, Reyhan Tutumlu ve Ali Serdar tarafından yazılır. Bu bölümde yazarın hayatına dair bibliyografik bilgilere yer verilir. Belkıs Sami Boyar'ın hayatı hakkındaki bilgilerin sınırlı olduğu belirtildikten sonra Halide Edip Adıvar'ın eserlerinden ve biyografilerden bazı bilgilere ulaşılabildiği belirtilir. 1894 yılında doğmuş olduğu düşünülen Belkıs Sami Boyar, 1966 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Amerikan Kolejinde okumuş, 1916 yılında ablasıyla birlikte farklı okullarda eğitim vermek üzere Suriye ve Lübnan'a gitmiştir. Bu okulların birinde müzik öğretmeni olan ünlü Ermeni müzisyen Vedi Sabra'yla ilk evliliğini yapmıştır. İkinci evliliğini 1922 yılında, dönemin ünlü ressamlarından Ali Sami Boyar ile gerçekleştirmiştir. Beyoğlu'ndaki İnönü Kız Lisesinde ve Kandilli Kız Lisesinde İngilizce öğretmeni olarak çalışan Belkıs Sami Boyar'ın çevirileri, ayrıca *Muhit* dergisinde çıkan yazıları mevcuttur (s. 6).

Belkıs Sami Boyar'ın muhtemelen kendi yaşadığı veya şahit olduğu olaylara yer verdiği *Aşkımı Öldürdüm* romanı, dönemin cemiyet hayatını anlatır. Yazarın tek romanının *Aşkımı Öldürdüm* olması, sonraki yıllarda neden roman yazmaya devam etmediği sorusunu akıllara getirir. İnci Enginün (2021), Belkıs Sami Boyar'ın “kendisinden önde müstesna bir ablası” olduğu için yazma faaliyetine devam etmediğini düşünür (s. 224). Geride başka bir eser bırakmadığı göz önüne alındığında bu düşünce genel olarak kabul görmektedir. Belkıs Sami Boyar'ın tek eseri olma özelliği taşıyan *Aşkımı Öldürdüm*, otobiyografik göndermelerden yararlanması ve feminist imaları içermesi bakımından dikkat çekici bir eserdir. Bu çalışmada, *Aşkımı Öldürdüm* romanı

tanıtılmış, ayrıca romanda vurgulanan özgürlük ve eşitlik kavramlarının nasıl işlendiği incelenmiştir.

1. *Aşkımı Öldürdüm* Romanının Olay Örgüsü

Aşkımı Öldürdüm, aynı zamanda roman başkışısı olan Ferhunde'nin kendi kaleminden anlattığı olayları aktarır. Ferhunde'nin dikkat çekici ve keskin ifadeleri, günlük formatındaki anlatım yöntemi dönemin zihniyetine ışık tutar. Yenilikçi fikirlere sahip olan Ferhunde, özgürlüğüne düşkün bir kadındır ve kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini savunmaktadır (Ertem, 2020: e-kaynak). İlk bakışta idealist bir kadın görünümü çizen Ferhunde, aslında kendisini tam bir özne olarak kabul ettiremeyen ve bağımsız bir birey olarak büyümemiş biridir. Ferhunde'nin boşanma hakkındaki düşünceleri, erkeklere karşı tutumu, bağımsızlık ve özgürlük arzusu, kendine ait bir oda talebi romanın feminist imalarıdır. Ancak romanın sonunda kanser hastası olduğunu öğrenen Ferhunde, hayata ve kendine yönelik karamsar bir tutum içine girmiş, bu nedenle beklentilerini ve arzularını gerçekleştirememiştir. Fuat'tan boşanamamış, Ferit ile evlenememiş, arzuladığı bağımsız ve özgür hayata kavuşamamıştır (Serdar ve Tutumlu Serdar, 2016: 312).

Bestekâr Fuat Bey ile on senelik evli olan Ferhunde, evliliğinde aradığı mutluluğu bulamamış ve içine kapanmıştır. Geçmişinin acılarla dolu olduğunu düşünen Ferhunde, son üç senedir kocasından tamamen uzaklaşmış ve kendine ait bir dünya kurmuştur. Henüz otuz yaşında olmasına rağmen kendisini hayattan beklentisi kalmamış mutsuz bir kadın olarak hissetmektedir. İki yabancı gibi sürdürdükleri evliliklerinde kocasının ihanetine de şahit olan Ferhunde, bu evliliği kâğıt üstünde sürdürmektedir. Kocasını Fuat, aynı zamanda solisti olan Nadire Hanım ile gayrimeşru bir ilişki yaşayan ve bunu çevreden saklama ihtiyacı duymayan bir erkektir. Ferhunde'nin duygularını, bunalımlarını ve sinir krizlerini görmezden gelen, sadece kendi mutluluğuna odaklanmış bir erkektir.

Ferhunde'nin her anı birbirine benzeyen günleri, Ferit ile tanıştıktan ve onun sevgisine inandıktan sonra tamamen değişir. Ferit, dürüst tavırları ve verdiği sözü tutan kararlılığıyla Ferhunde'yi etkiler. Ferhunde, gençliği ve güzelliği karşısında kendisine kur yapan ve kimi zaman ahlak dışı düşüncelerle yaklaşan diğer erkeklerden farklı bulduğu Ferit ile dost olmak ister. Roman boyunca "dostum" diye hitap ettiği Ferit'i, yaşadığı acıları dindirecek ve kendisini şefkatle saracak tek erkek olarak görür. Aralarındaki samimi ilişki, Fuat'ın metresi Nadire ile birlikte konser vermek için Suriye'ye gitmesiyle farklı bir yola girer. Fuat'ın Ferhunde'yi hiçe sayarak ve onun gururunu ayaklar altına alarak planladığı bu üç aylık seyahat süresince "koca figürü"nü ortadan kalkması, Ferhunde'ye özgürlük alanı sunar. Yalnızlığın zevkini tadan, Ferit ile geçirdiği zamanlarda mutluluğun ne olduğunu anlayan ve tekrar hayal kurmanın baş döndüren cazibesine kapılan Ferhunde, evliliğini bitirme kararı alır. Bu kararı almasında üç şey etkilidir: Birinci neden, sosyal hayatta oynamaktan sıkıldığı "mutlu eş rolü", ikincisi hiçbir bağı olmadan hayatını sürdürme isteği, üçüncü ve en önemli neden ise Ferit'e duyduğu aşktır. Başlangıçta bu aşktan kaçsa da inkâr da etse, sonunda bu gerçeği kabul etmiş ve baş başa oldukları bir gece birbirlerine duygularını itiraf etmişlerdir. Ferhunde'nin mutlu ve umutlu günleri, Ferit'in Amerika'ya gitme zamanı yaklaştıkça kararmaya başlamıştır. Gittikçe gölgelenen mutluluğu, bambaşka bir yerden gelen darbe ile son bulmuştur. Göğsündeki şişliğin ne olduğunu öğrenmek için gittiği doktor, kendisine kanser teşhisi koymuş ve acilen ameliyat olması gerektiğini söylemiştir. Ancak Ferhunde, Ferit ile birlikte geçireceği son günlerinde hastalıkla uğraşmak istemediği için operasyonu ertelemiştir. Bu kararını "ölmeden önce aşkımı öldürdüm" ifadesiyle vurgulamıştır. Eğer kendisine bir şey olursa Ferit'e verilmesi için bir mektup yazmış ve hatıra defterinin de sevdiği adama

ulaştırılmasını vasiyet etmiştir. Roman, Ferhunde'nin bu mektubu ile bitirilmiş, Ferit'in bu mektubu bir ay sonra aldığı belirtilmiştir. Bu bilgilerle Ferhunde'nin öldüğü okuyucuya duyurulmuştur.

2. Ferhunde'nin Kendine Ait Odası

Modernleşme dönemi Türk romanlarında çok eşlilik, aldatma, boşanma ve çalışma isteği gibi durumlarla karşılaşan kadınlar bireysel kimliklerini gerçekleştirmek için evden kaçarak yeni mekân arayışı içerisine girerler. Evden kaçış aslında kadınlıkla ilgili problemlerin belirginleşmesinin, geleneksel hayata tutunamayan kadının kendine ait sığınma mekânı oluşturmasının göstergesidir. Ayrıca bu dönem romanlarında ev içinde sürdürülebilecek olan hizmetçilik, mürebbiyelik, öğretmenlik gibi işler de kadınlara sığınma mekânı sunmaktadır. Her iki durumda da kadınlar evden kaçarak özgür kimliklerini kurgulayacakları bir mekân aramaktadır (Karaca, 2013: 1819-1821).

Cumhuriyet'in ilk döneminde yayımlanan *Aşkımı Öldürdüm* (1926) romanında, evden kaçış yerine ev içinde kendine ait bir alan yaratma arzusu üzerinde durulur. Roman başkişisi Ferhunde'nin kaçış/sığınma mekânı odasıdır. Roman, Virginia Woolf'un *Kendine Ait Bir Oda* (1929) başlıklı eserinden önce yazılmıştır. Woolf'un tanınmış eserinde yer verdiği ve özellikle vurguladığı iki nokta kadınların kendine ait odalarının olması ve ekonomik özgürlüklerini kazanmalarındır. *Aşkımı Öldürdüm*'de, Ferhunde'nin kendisini özgür hissettiği, iç dünyasına döndüğü ve kendisinden izler katarak düzenlediği odası hayatında önemli bir noktada yer almaktadır. Aynı zamanda bu oda, Ferhunde'nin günlüğünün aktarımı şeklinde oluşturulan romanın yazıldığı yerdir. Ferhunde'nin odası ve bu odadaki ruh hâli şu şekilde anlatılmaktadır:

“Yumuşak yastıkların içine gömülüyorum, gözlerimi nim kapıyorum, hiçbir şey düşünmeden odamın güzelliğini seyrediyorum. Evet, odam hem güzel hem de samimi. Bu odayı ben yaptım. Etrafımda çiçekler var. Odanın dört köşesi çiçek içinde. Âdeta bir kış bahçesi gibi. Şezlongun başucunda küçük masam. Üstünde hep sevdiğim kitaplar var. Duvarlarda bir iki pastelli, sulu boya bir iki kroki gülümsüyor gibi. Pencereden uzak ufuklar görünüyor. Yalnız göğe baktığım zaman kendimi lâyetenâhinin koynunda zannediyorum. Derin bir düşünceye dalıyorum. Canım hiç yazı yazmak istemiyor.” (s. 23)

Hatıralarını yazan ve kendisiyle dertleşen Ferhunde, çevresindeki kalabalığa rağmen yalnız bir kadındır. Başta kocasından göremediği ilgi, daha sonra toplum içinde kendi olamama durumu genç kadını en güvenli limanı olan odasında mutlu olmaya itmiştir. Sosyal hayattaki toplantılarda ve eğlencelerde sanki yüzünde bir maske varmış gibi rol yapması, kimi zaman vahşi tavırlar sergilemesi, bir an kahkaha atarken hemen ardından surat asması Ferhunde'nin tutarsız tabiatının göstergeleridir. Bu nedenle Ferhunde, yaşadıklarını yazmayı âdet edinmiş ve böylece duygusal ve düşünsel yönden benliğini rahatlatmaya çalışmıştır. Yaşadığı duygusal gelgitlerde odasında yalnız kalmayı istemesi bu yüzdendir. Odasına çekilmek, kendiyi baş başa kalmak ve yazmak Ferhunde'yi mutlu etmektedir: “(...) Daha iyi seyredebilmek için kalemimi bıraktım. Camdan akan yağmuru seyrettim. İçimde bir sevinç var, sokakları seller götürürken sıcak odamda, sobamın başında, dört köşeye sinen hafif bir nergis kokusu içinde oturmaktan mütevellit bir sevinç.” (s. 11)

Ferhunde henüz on yaşındayken annesini kaybetmiş ve annesinin bir ahabı tarafından büyütülmüştür. Hasta olan annesi; halsiz, mutsuz ve eşinin her hatasına göz yuman hoşgörülü bir kadın olarak tanıtılmıştır. Ferhunde, “Seciyenin kuvvetini babamdan almışım. Fikrimde, hissiyatımda hür ve serbestim. Kimsenin fikriyle iş görmem ve kolay kolay azim ve irademi elimden kaybetmem.” (s. 27) diyerek kendine dair ipuçları vermiş, duygularıyla hareket

etmediğini vurgulamak için babasına benzediğini söylemiştir. Ancak bu benzeyiş biraz da annesini kaybetmiş olması yüzündendir. Çünkü on yaşına kadar yaramaz bir kız olarak istediğini yapan Ferhunde, annesini kaybettikten sonra kabuğuna çekilmiştir. Romanda Ferhunde'nin tabiatına dair kullanılan “vahşi” ifadesi, annesiz büyümesinin bir sonucudur ve bu gerçek şu şekilde dile getirilmiştir: “(...) On yaşında annesiz kaldım. Felaketi ben pekiyi hissettim ve o günden sonra vahşileştim. Kimse ile konuşmamaya, hissiyatımı hiç kimseye söylememeye başladım. Herkes bana, ‘İçinden pazarlıklı’ diyordu.” (s. 27)

Korunma ihtiyacı duyduğu için kabuğuna çekilen Ferhunde'yi saran ve dış dünyadan saklayan en önemli sığınağı odasıdır. Masasının başına oturan ve yaşadıklarını yazan Ferhunde, Fuat'tan uzakta kurduğu bu dünyasında mutludur. Fuat ile evin içinde sadece yemeklerde buluşan Ferhunde, onun yanından ayrıldığında büyük bir yükten kurtulmuş gibi hafiflemekte ve odasında huzur bulmaktadır. Odası bir nevi Fuat'tan kendisini koruyan ve ona özgürlük alanı sunan yerdir. Ferhunde'nin herkesten saklanmak istemesi ve şefkatle sarıp sarmalanma arzusu, kendisini bir kediye benzettiği şu satırlarda açıkça görülmektedir: “Bir kedi gibi yastıklarımın arasına büzüldüm. Nihayet masamın üstünden bir kitap aldım. Genç şairlerimizden birinin mecmua-yı eşarı, fena değil, tam ilkbaharda okunacak bir kitap. Okumaya başladım. Dalmış okuyordum.” (s. 43)

Ferhunde'nin odasına kapanıp yazı yazması, Fuat'ın egemenlik alanından çıkıp kendini bir özne olarak anlamlandırma çabasını da gösterir. Yazarak kendini bir özne olarak kurgulayan Ferhunde, kendi bakış açısına kavuştuktan sonra kendisiyle ilişki kurmaya çalışan erkekleri eleştirir. Onların fiziksel yakınlığını reddederken manevi yakınlıklarına muhtaç olması ise, henüz tamamlanmamış özneliğini gösterir (Toprak ve Öker, 2018: 157).

Odasına çekilerek özüne dönen ve huzuru arayan Ferhunde, Fuat'ın yokluğunda Yakacık'a taşınmaya karar verir. Bu kararı almasında artık yalnız ve özgür bir kadın gibi hissetmesi de etkili olur. Evdeki eşyaların nakli sırasında sığınağı olan odasını da toplamak zorunda kalır. Evin bu hâli karşısında iç sıkıntısına düşen Ferhunde, bir an önce buradan uzaklaşmak ister: “(...) Bu ev durulmaz hâl aldı, artık evden kaçmak için can atıyorum. Odam da asabıma dokunuyor. Hâlbuki burada yegâne sevdiğim şey, ayrılacağıma yegâne müteessif olduğum şey odam.” (s. 89)

Ferhunde'yi yalnız bırakmayan dostlarının başında gelen kişi Ferit'tir. Samimi bir dost, güvenilir bir liman olarak gördüğü Ferit ile geçirdiği saatler, Ferhunde için saadeti müjdelemektedir. Baş başa oldukları bir gün, Ferit genç kadının yazma faaliyetlerini merak eder. Ferhunde'nin nerede ve nasıl yazdığını öğrenmek ister. Ferhunde, onun bu merakını gidermek için odasını Ferit'e gösterir ve aralarında şu şekilde bir konuşma geçer:

“Sormak ayıp olmasın ama hatıralarınızı bu odada mı yazarsınız?”

– Hayır kendi odamda. İşte yalnız...

Kalktım ve düşünmeden gayriihtiyari yan taraftaki kapıyı açtım.

– Şuradan bakınız, çalıştığım köşeyi görürsünüz.

Yaklaştı. Nazarları masanın üzerine ilişti, uzaktan kitapları süzdüğünü fark ettim.

(...) – Siz... Odanızı görmeme müsaade ettiniz diye çok teşekkür ederim. Cidden müteşekkirim Ferhunde Hanımefendi, dostlar dostların yaşadıkları yeri bilirlerse mesut olurlar.

– Amerika'ya gittiğiniz zaman, eğer beni düşünmeye vakit bulursanız, gözlerinizin önüne bu oda gelsin. Bu odayı hayalinizde canlandırın. Bir günlük dostum işte orada dersiniz.” (s. 91-92)

Romanın başından beri sık sık sinir buhranı geçiren, bir neşeli bir üzgün hâllerıyla herkesi şaşkırtan ve çevreye karşı daima mesafeli duran Ferhunde, Yakacık'ta huzura kavuşur. Yıllardır yaşadığı

yapmacık hayattan kurtulduğunu düşünür. Sakin bir hayat sürmek, neşe içinde gezmek, her şeye lakayt kalmak Ferhunde'nin tek isteğidir. Yakacık'taki günlerini mutluluk içinde geçiren Ferhunde, buradaki odasına gösterdiği özeni belirtmeden geçemez. Tıpkı diğer evdeki odası gibi bu odaya da kendinden bir şeyler kattığını ancak bu şekilde rahat ettiğini şöyle anlatır:

“İşte artık yerleştim, odamı yerleştirdim. Muvakkat bir zaman için bile olsa oturacağım, yaşayacağım odayı benimsemeliyim, odaya kendimden bir nebze vermeliyim. Ben biraz oturacağım yere, oturacağım yer de biraz bana benzemelidir. Duvarlara birkaç resim, masaların üzerine bir iki örtü ile bir iki vazı, ufak tefek bir iki biblo, kitaplarım... Bütün bu benimsemiğim şeyleri yerli yerine koymadım mı odamı da benimseyemiyorum.” (s. 98)

Okuyan, yazan, düşünen, sanatla ilgilenen ve piyano çalan Ferhunde, entelektüel birikime sahip bir kadındır. Ağırbaşlı duruşu ve bildiğini savunmaktan geri durmayan tavrı ile dikkat çekmektedir. Kendine ait bir oda hazırlaması, bu odaya koyduğu eşyaların kendine ait izler taşıması ve hatıralarını yazması onu romandaki diğer kadınlardan ayırmaktadır.

3. Ferhunde'nin Bakış Açısından Kadınların Özgürlük ve Eşitlik Arayışı

Bireylerin özgürlüğü, hak eşitsizliği, kadın ve erkek eşitliği; kadınların önüne çıkan ve kadının toplum içindekini yerini sorgulatan temel tartışma konularıdır. Kadınların bulunduğu konumu tartışmaya açan bu konular dile getirildikçe özgürlük ve eşitliği hedefleyen bir kadın hareketi ortaya çıkmıştır. Erkek karşısındaki konumunu sorgulayan kadın, kurtuluş yolunun yeni bir kadın tipi ortaya koymak olduğunu görmüştür (Çakır, 2016: 58). Erkek egemenliğine karşı kadın haklarını savunan kadın hareketi, “kadınların toplum içindeki rolünü ve haklarını genişletmeyi öngören bir doktrin” olarak feminizme doğru yol almıştır. Kadın hareketi görünümündeki feminizm, toplumsal kabullere karşı bir meydan okuma edimidir. Kadına dayatılan rollerin reddedilmesi ve kadının “kendi”liğini kazanması üzerine yapılandırılan feminizm, bilinç düzeyini yükseltmeyi hedefleyen bir reform hareketidir (Eliuz, 2011: 222). Başlangıçta kadınların hayat şartlarını iyileştirmeye yönelik bir mücadele hareketi olarak ortaya çıkan feminizm, zamanla ideolojik bir boyut kazanmıştır. Kadının eylem, düşünce ve duygularının önemsiz ve değersiz görülmesine karşı çıkan feminizm; sosyal, kültürel ve siyasal alandan dışlanan kadının varoluş mücadelesini savunur (Argunşah ve Akçeşme, 2023: 165). Egemen özne olarak görülen erkek karşısında dezavantajlı bir konumda olan kadın, kendi olma ve kendine sadık kalma anlamında özünü ve varoluşunu gerçekleştirdiğinde trajedisi sona erecektir. Kadının eşitlik ve bağımsızlık arayışı serüveninde ulaşması hedeflenen son nokta toplumsal rollerin dışına çıkmış ve özne olarak kendini yeniden oluşturmuş bir bireydir (Eliuz, 2011: 222).

Aşkımı Öldürdüm romanında, Ferhunde'nin konumunda ve düşünce tarzındaki bir kadının kadın-erkek ilişkilerine nasıl baktığı ele alınır. Bu konunun işlenmesi, kadın bir yazarın roman başkışisi aracılığıyla düşüncelerini aktarmış olabileceğini akla getirir. Temel soru şudur: Kurgusal dünya ile özdeşleşme rahatlamayı getirmiş midir? Bu soruya kesin bir cevap vermek, Belkıs Sami Boyar'ın biyografisi hakkındaki sınırlı bilgi göz önüne alındığında oldukça zordur. O hâlde, Ferhunde'yi bir birey -hatta içe dönük bir birey- olarak kabul ederek öne sürdüğü fikirleri yorumlamak daha doğrudur.

Karamsar, üzgün ve yalnız bir ruha sahip olduğunu düşünen Ferhunde, mesafeli tavrı ve alaycı bakışlarıyla dünyayı umursamayan bir kadın görünümü çizmektedir. Kocasını Fuat'ın kendisini aldattığını öğrendikten sonra rahatlayan Ferhunde, aralarındaki bağın koptuğunu ve bu sayede özgürleştiğini düşünür. Kocasının sevgilisi olan solist Nadire'yi dinlerken aklından geçenler, duygularının gerçekliğini gösterir: “Bir kere daha, artık bu adamın beni muazzep edemediğini

düşünerek sevindim. Her ikisini de lakayt nazarla seyrettim. Sahnede şarkı söyleyen kadına, yanımda oturan erkeğe, bir yabancı erkeğe bakar gibi baktım.” (s. 13)

Toplum algısına göre, kendisini bedeni ve ruhu ile evleneceği erkeğe saklayan ve evlendikten sonra kocasına sınırsız bir bağlılık gösteren taraf kadındır. Kocasını hayatının merkezine yerleştiren kadın için bu adanmışlık normaldir. Erkek ise, evlenerek toplumsal konumunu tamamladığını düşündüğünden kadının beklentilerine cevap vermeyebilir. “Efendi” konumuyla erkek, kadının sınırlarını çizer ve kadın ile özgürlük kavramlarını yan yana getirmez. Kadının; erkeğin baskısı ve sindirmesi ile çaresiz, mutsuz ve seçeneksiz bir nesne olarak yaşamına devam etmekten başka şansı yokmuş gibi düşünür (Eliuz, 2011: 225-226).

Ferhunde de tıpkı sınırları çizilen diğer hemcinsleri gibi bencil ve zevkine düşkün bir erkek olan kocası Fuat tarafından sınırlandırılmıştır. Her şey yolundaymış gibi davranan, dışarıya karşı mükemmel bir eş rolü oynayan Ferhunde'nin gülüşü, keyifli hâlleri ve lakayt tavırları sadece göstermeliktir ve gerçeği maskeleymektedir. Fuat, Ferhunde'ye sevgi ve saygı göstermez ancak aynı evde iki yabancı gibi yaşadığı eşinden boşanmayı da göze alamaz. Bu nedenle, Fuat'ın bağlılığını bencillikten öteye gidemeyen bir sahip olma arzusu olarak tanımlamak gerekir. “Efendi” konumundaki Fuat için kendisi sınırsız bir özgürlük alanına sahiptir ve istediğini yapmak hakkıdır ancak Ferhunde mutlaka evde oturmalıdır. Aşağıda alıntılanan bölüm, Fuat'ın beklentilerinin acımasızlığını ve gurur kırıcılığını göstermektedir: “(...) İstiyordu ki o, daldan dala konsun; bir kadının koynundan çıkıp ötekinin kolları arasına atılsın ve ben evimde bütün bunlara razı, “Ne derlerse ana şakir, ne kılsalar ana şad” onu bekleyeyim, onun sevgili ve sadık karısı olayım. Hayatında yegâne ideali buydu.” (s. 21)

Gururlu bir kadın olan Ferhunde bu durumu kabul etmediği için aralarındaki karı koca ilişkisi sona ermiş, Ferhunde'nin aşkı ölmüştür. Ferhunde, bir kadın olarak namusunu koruduğu için memnun olsa da yalnızlığına ve kimsesizliğine çare bulamamaktadır: “(...) Kimsesizlik ve işsizlik kadar feci ne var? Herhâlde hiçbir şey yok. Kocam yok. Çocuğum yok. Sevdiğim yok. Dostum, arkadaşım bile yok.” (s. 28)

Ferhunde, kimsesizliğini ve hayata karşı pasif duruşunu vurgulamak için dört şeyin kendisinde olmadığını vurgulamıştır: Eş, çocuk, aşk ve arkadaş. Eliuz'a göre; kadının bireyleşme serüveninde eğitim, evlilik, aşk, annelik ve maddi bağımsızlık gibi toplumsal norm kategorilerinin kadının lehine yenilenmesi gerekmektedir. Dönüşüm sürecindeki kadın, erkeğin nesnesi konumundan kendi oluş sürecine geçerken şu aşamalardan geçmelidir (2011: s. 223):

“I. Nesne-kadının sınırlılık görünümleri

1. Güvenlik mitinin arkasından koşmak: geleneğe teslimiyet
2. Kurtarıma arzusu: evlilik
3. Mücadeleden kaçış: aşk
4. Özneye kör adanış: hayal kırıklığı
5. İyi kadın sendromu: anne olmak

II. Özne-kadın olma görünümleri

1. İlk adım: maddi bağımlılıktan kurtulma
2. Rol kalıplarının kısılcından çıkma: eğitim
3. Kadınlığını tanımlama: kendi oluş.”

Bu aşamaları geçmesi ve kendi oluş süresicini tamamlaması beklenen Ferhunde; geleneğe teslim olarak kendisini ev sınırları içine hapsetmiş, başlangıçta çok mutlu olduğu bir evlilik yapmış, kocasına olan aşkı yüzünden birçok şeye katlanmış ve bu adanışının karşılığında kocası tarafından

yok sayılmış bir kadındır. Yaşadığı hayal kırıklığından sonra diğer aşamalara geçmek istese de bunu gerçekleştirememiş, bir birey olarak varoluş sürecini tamamlayamamıştır. Bu süreçte ona güç veren ve onu cesaretlendiren tek insan olan Ferit'in varlığı da bu aşamaları geçmesinde ona yardımcı olamamıştır.

Ferhunde'nin sık görüştüğü insanların başında kayınpederi, görünçesi Mesture ve onun kocası Pertev Bey gelmektedir. Bir gün Pertev Bey, arkadaşı Ferit'i Ferhunde ile tanıştırır. Bu tanışma, Ferhunde'nin hayatını geri dönülmez şekilde değiştirir. Çünkü o artık eski Ferhunde değildir, hapsediği yerden kurtulmayı isteyen bir kadındır. Ferit ile sadece dostça görüşmeyi isteyen Ferhunde, onunla konuştuğunda ferahladığını hisseder. Her erkeğin görüldüğü gibi olmadığına inanan Ferhunde, Ferit'in dolaysız ve samimi üslubundan etkilenir. Ferit'in kur yapmaması, sürekli iltifat etmemesi Ferhunde'yi sevindirir. Ancak bir gün aralarında geçen bir tartışma, Ferit'in eril tahakkümünü ortaya çıkarır. Ferhunde, ressam bir arkadaşının kendisine aldığı gülleri koklarken Ferit'in abartılı selamıyla karşılaşır. Kendisinden kuşkulandığını gözleriyle belli eden Ferit'i de diğer erkeklere benzetir. Sonraki buluşmalarında, Ferit'in kendisi hakkında yanlış düşüncelere kapıldığını "Şişli kadınları" imasından anlar. Ferhunde bu iğneleyici ifade karşısında, Ferit'in kendisini benzettiği "Şişli kadınları"ndan biri olduğunu ve hepsinin birbirine benzediğini söyler. Ancak bu konudaki bir yanlış anlaşılmayı da şu şekilde düzeltmek ister: "(...) o kadınların büyük bir ekseriyeti herkesin zannettiği şeyleri yapmazlar. Yapar gibi görünürler, fakat bu sadece görünüşlerindedir. Emin olunuz ki biz, görünüşte namuslu zannedilen kadınlardan çok daha namusluyuz." (s. 35)

Pierre Bourdieu, kadın-erkek arasındaki simgesel şiddet aracılığıyla kurulan iktidardan ya da tahakkümden bahseder. Sembolik şiddetin kadına verdiği en büyük zarar, değersizlik ve yetersizlik hissine kapılmasıdır. Eril role sahip erkek; güçlü, sert, otoriter ve karar alıcı konumda bulunur. Kadın simgesi ise; fedakâr, itaatkâr ve sorumluluk sahibidir (akt. Karaca, 2020: 409). Eril tahakküm, kadını tahakküm altına almaya çalışarak ve kadınların kimliklerini tanımalarını engelleyerek kadınların hâkimiyet alanını kısıtlamaktadır. Beden üzerinden gerçekleşen tahakkümden namus mefhumu; ahlaklı olma, doğru ve dürüst davranma, güzel davranışlar sergilemeyi içerir. Öte yandan namus, kadın bedeni ile özdeşleştirilir. Kadının toplumsal olarak kabul edilen tutum ve davranışları sergilemesi, namuslu yani "arlı" olduğunu göstermektedir. Bu noktada, erkeğin güçlü ve baskın olması, kadının ise teslimiyeti söz konusudur (Kaplan, 2017: 1832). Yukarıda alıntılanan bölüme bakıldığında, Ferit'in "Şişli kadınları" diyerek ötekileştirdiği ve namus dairesinin dışında tuttuğu kadınların olduğu görülmektedir. Bu kadınlardan biri olan Ferhunde, Ferit'in dayatmasını kabul etmeyerek kendini savunmaktadır. Romanda birçok yerde vurgulanan noktalardan birinin Ferhunde'nin namusuna düşkün bir kadın olmasıdır. Aldatan kocasına kendisinin de karşılık verme imkânı olduğu hâlde Ferhunde, Ferit'in metresi olmamıştır. Ferhunde, bu gerçeği şu şekilde dile getirmektedir: "(...) Namus ve iffetime inanan pek az kimse vardı. Kocasını tarafından bu derece ihmal edilen bir kadının tek durmasına, uslu oturacağına ihtimal vermiyorlardı. Evet, benim gibi bir kadının bir aşkı olması mevut ve mukaddermiş, hem benim gibi bir kadın sevmeden duramazmış." (s. 63)

Her alanda ve her anlamda erkek üstünlüğünü savunan eril tahakküm, yukarıda alıntılanan ve bir başkaldırı örneği olan bölüm dışında romanın genelinde hâkimdir. Daha romanın başında Ferhunde, bir ilah olarak gördüğü Fuat'a benliğini vererek kendini kurban ettiğini açıkça söylemektedir. Fuat'ın önünde diz çökerek Tahsin Nahit'ten okuduğu, "Gözlerim bağlı, başım hummalı,/ Ey ilahem, sana kurban geldim." dizeleri, onun teslim oluşunu gösterir. Bu nedenle, Fuat'a olan sevgisi bittikten sonra Ferit'e adanması şaşırıcı değildir. Ferhunde zayıflığı,

umutsuzluğu, geleceğe yönelik ümitsizliği ile sığınabileceği ve dış çevreden korunabileceği birini aramaktadır. Hatta bu isteği, Ferit söz konusu olduğunda kendini acındırmaya kadar gitmektedir:

“Bugüne kadar bana kimsenin acımasına müsaade etmedim. Kendime asla acındırmak istemedim. Hâlbuki bazen düşünüyorum da Ferit Bey bana acısın istiyorum. Onun gibi bir adam tarafından acınmak, onun gibi bir erkeğin himayesine girmek çok şifa-bahş olacak. Ona sığınsam mesut olacağım, bunu pekâlâ hissediyorum.” (s. 65)

Eril tahakküm; kadının, toplumsal normların izin verdiği sınırlar içerisinde yaşaması gerektiğini savunmasının dışında fiziksel gücün üstünlüğünü de yüceltir. Romanda, görünmesinin çocukları ile oynayan Ferhunde, oyun sırasında bozulan treni nasıl tamir edeceğini bilemez. Sessizce onları izleyen Ferit yardım teklif ettiğinde çocukların yüzü güler ve aralarında şöyle bir konuşma geçer:

“– Teyze, lokomotif Ferit Bey’e veriniz. O yapmasını bilir.

– Acaba?

– Erkekler böyle şeyleri bilirler!

Cemil’e itaat ettim, Ferit Bey’in uzun selamına da mukabele ettim.” (s. 25)

Bu noktada Ferhunde’nin güce karşı itaat ettiği görülür. Ferit kendisinden bekleneni yapmış ve treni tamir etmiştir. Ayrıca bu alıntıda, treni Ferit’e vermesini söyleyenin erkek çocuk olması da dikkat çekicidir. Küçük ya da büyük olsun bir ortamda erkek varsa onun sözünün dinlenilmesi ve gücüyle sorunları aşabilmesi beklenmektedir.

Ferhunde’nin Ferit ile olan ilişkisi, Fuat’ın sevgilisi Nadire ile Suriye’ye üç aylık turneye gidecek olmasıyla farklı bir boyuta taşınır. Ferhunde, kocası gittikten sonra serbest ve hür kalacağını, hayatının değişeceğini düşünür. Hatta düşüncelerini kocasına açıkça söyler: “(...) Siz Suriye’de canınızın istediğini yapacaksınız, ben de burada bildiğim gibi gönlümü eğlendireceğim. Bu suretle her ikimiz de keyifli bir mevsim geçirmiş olacağız. Eğer himayeye ihtiyacımız olursa pederiniz burada. Rahat rahat gidebilirsiniz. Muvaffakiyetler temenni ederim.” (s. 51) Ferhunde bu sözleriyle erkekler kadar kadınların da istediğini yapabilme hakkına sahip olduklarını vurgular. Ancak Ferhunde’nin özgürlük düşüncelerinde bile belirsizliğin yarattığı korkunun hâkim olduğu sezilir. Özgürlüğe alıştıktan sonra bir daha ne zaman böyle bir fırsatı yakalayacağını kendine sorar: “(...) Üç ay yalnız kalacağım. Kendimin sahibi yine kendim olacağım. Ondan sonra? Ondan sonrası kime ne? Ondan sonra düşünmeyeceğim.” (s. 61)

Fuat’ın gideceğine sevinen Ferhunde, kocasıyla vedalaşırken bir kez daha aralarındaki tüm bağın koptuğunu ve sevginin bittiğini anlar. Onun gözünde Fuat bir yabancıdır. Ferhunde için bu yabancılaşma o derece artmıştır ki kocasıyla aralarındaki bağdan bahsederken bunu “mal” aidiyeti seviyesine indirmekten çekinmemiştir. Kendisini değersiz bir meta olarak gören Ferhunde, içinden geçenleri şu şekilde dile dökmüştür:

“Hem son zamanlarda ondan bütün bütün soğudum. O derece ki artık gözüme bütün bütün başka bir adam şeklinde görünüyordu. Bazen yüzüne baktığım zaman tüylerimin ürperdiğini hissedirdim. Öyle anlarım olurdu ki saçlarını yolmak, yüzünü didiklemek isterdim. Artık o adamın bana tamamıyla yabancı olduğunu hissedirdim. Aramızda hiçbir rabıta kalmamıştı. Ne ben ona aittim ne de o benim malımdı.” (s. 74)

Fuat gittikten sonra çocukluğunun geçtiği Yakacık’a gitmeye karar veren Ferhunde, uzun zamandır olmadığı kadar keyifli ve mutludur. Yakın dostları için düzenlediği veda yemeğinde bir genç kız gibi neşelidir. İçi huzur ve mutluluk dolu olan Ferhunde, çevresine de neşe saçmakta ve her şeyi olduğundan güzel görmektedir:

“Bu gece maneviyatımın derin bir nefes aldığını hissediyorum. Maneviyatım sükûn ve huzur içinde. Bu sükûn ve huzurun munis havasını hissediyorum da mest oluyorum. Mesut bir mestî ile kendimi

kapıp koyuveriyorum. Eğleniyorum; sükûn ve huzur içinde, düşüncesiz, kaygısız, üzüntüsüz eğlendiğimi duyarak mesut oluyorum. Kahkahalarım pürüzsüz çıkıyor. Her şey beni memnun ediyor, her şeyden seviniyorum. Her çehre munis, her tebessüm cana yakın, her söz ruhumu okşuyor.” (s. 81)

Yakacık'ta kaldığı süre boyunca kendini sorgulayan, gönlünün mahrem yerlerine göz gezdiren Ferhunde, senelerdir yaşadığı hayata nasıl katlandığına akıl erdiremez. “Cehennem hayatı” olarak tanımladığı günleri yaşaması için onu kimse zorlamamıştır ama o buna katlanmıştır. Karşısına Ferit çıktığında bu kabustan uyanmış, hayatın sadece gözyaşı ve üzüntüden ibaret olmadığını anlamıştır. Ferit ile olan arkadaşlığından ilk başta çekinen Ferhunde, onu tanıdıkça ciddiyetine ve dürüstlüğüne hayran olmuştur. Ferit'i sevdiğini kendisine itiraf eden Ferhunde, gönlündeki aşka rağmen dışarıya bir şey belli etmemeye çalışır. Ancak her buluşmalarında içten içe Ferit'e sarılmak ve onu öpmek ister. “Vahşi” ve kimseye sokulmaz bir kadın olarak bilenen Ferhunde'nin bu hisleri kendisi için de yenidir. Artık kendine ve giyim kuşamına özen göstermeye, güzel görünmeye çabalar. Bu değişimi ve hislerini şu şekilde dile getirir:

“Seviyorum. Artık bunu inkâr edemem. Seviyorum fakat neden, ne için seviyorum? Bu aşkın sebebi nedir, bu sevda neden doğdu? Kalbim parçalandıktan, gönlüm kanadıktan, ruhum yeise düştükten sonra birçok erkek etrafımda döndü ve beni teselli etmek arzusuna kapıldı. Hiçbiri emellerine muvaffak olamadılar. Kendilerini sevdirmek değil, hatta hoş bile gösteremediler. Bunun ötekilerden ne farkı var? Neden onları sevmedim, sevemedim de buna âşık oldum? Seviyorum. Kalbimin kırılan parçaları sehhar bir el ile toplanıp birbirine yapıştırıldı. Bu elin kudretini ve kuvvetini idrak edemiyorum. Hatta böyle kudretli bir elin mevcut olabileceğini bile zannetmiyorum. Varmış. Seviyorum!” (s. 111)

Aşkları doludizgin devam eden Ferhunde ve Ferit, birlikte geçirdikleri her anın değerini bilerek yaşarlar. Ferhunde, Ferit ile birlikte görünmesinin dedikodulara zemin hazırlayacağını tahmin eder ancak kocasının başka bir ülkede sevgilisiyle vakit geçirdiğini düşününce kendisinde de bu hakkı görür. Bir gün gazeteler Fuat'ın, Suriye'de karıştığı bir kavgada vurulduğunu yazar. Bir kadın meselesi olduğu belirtilen bu olayda Fuat kolundan vurulmuştur. Ferhunde bu haberi soğukkanlılıkla karşılar. Meselenin Nadire ile ilgili olduğunu hemen anlar. Sadece içinden -bir an için bile olsa- eğer Fuat ölmüş olsaydı dul ve serbest kalacağını geçirir. Bu düşüncenin verdiği özgürlük hissi, hayatına dair yeni kararlar alması gerektiğini ona hatırlatır. Hem yalnız ve özgür bir kadın olmak hem de oynadığı mutlu eş rolüne bir son vermek için Fuat'tan boşanmaya karar verir. O ana kadar sadece kâğıt üzerinde devam ettirdiği bu evliliğin kendisine azap verdiğini anlar. Ferhunde bu aydınlanmayı Fuat'tan ayrı kaldığında yaşar. Onun gidişi Ferhunde'yi tüm bağlarından koparır.

Ferhunde'nin boşanma kararı almasında etkili olan bir diğer etken Ferit'in evlilik teklifidir. Dostluk, samimiyet ve ilgi gördüğü Ferit ile kurduğu ilişki zamanla aşka evrilmiştir. Ferit'in kardeş gibi kendisiyle ilgilenmesi, onu bir dost gibi koruması ve avutması aşkı doğurmuştur. Ferhunde'nin hissettiği huzur ve sükûnun nedeni temelde bu aşktır. Ferhunde ilk başta aralarında birçok engel olduğunu söyleyerek Ferit'in evlilik teklifini reddetmiştir. Öncelikle Fuat'tan boşanmamıştır ve yaşadığı hayat yüzünden kendisini manevi olarak yaşlı görmekte, kendisini Ferit'in yanına yakıştıramamaktadır. Ferit, Ferhunde'nin kalbindeki acı hatıraları silebileceğine ve yaralarını iyileştirebileceğine inanır. Ferhunde onun bakışları karşısında mağlup olur ve kendisini onun kollarına atarak öpmesine izin verir. Ferhunde'nin iç sesi şunları söylemektedir: “Artık ne istediğimi, neden çekindiğimi, ne olacağımı bilmiyorum. Bildiğim yalnız bir şey var. Karşıma biri çıktı. Üşüyen kalbime ateş, gözlerimin karanlığına nur, kuruyan damarlarıma kan ve can vermek istiyor. Bana gençlikte tasavvur ve tahayyül ettiğim aşkı veriyor.” (s. 134)

Ferit'e sığınan Ferhunde onun yanındayken acı hatıralarının silindiğini, gönlünün teselli bulduğunu, yarasının iyileşmeye başladığını, bambaşka bir kadın olduğunu hisseder. Yaşadığı mutluluğa rağmen hâlen evli olduğu gerçeği aşılması gereken bir engel gibi karşısında durur. Evlilik bağı koparmak ve Ferit ile bir gelecek kurmak isteyen Ferhunde, bir yandan da evlendikten sonra belki de aynı şeyleri tekrar yaşayacağını düşünür: "Evet serbest kalacağım. Peki ama ya sonra? Ondan sonra yeniden nikâh olacağım, yine bir erkekle yaşamaya başlayacağım. Ondan sonra başka bir şey olmayacak. İyi ama onun olmak için neden ve ne diye kanunun iznini bekleyeyim?" (s. 139)

Gittikçe birbirlerine daha da alışan Ferhunde ve Ferit, تنها ve karanlık yerlerde baş başa yaptıkları yürüyüşlerden tedirgin olmaya başlarlar. Ferhunde, namuslu bir kadın olarak Ferit'in metresi olmadığı için gurur duyar. Ancak Ferit'in fiziksel olarak kendisine yaklaşmasına izin verir. Aşklarının tutkusu, Ferhunde'nin evli olduğu gerçeğini gölgelemeye başlayınca Fuat'tan bir farkı kalmadığına düşünür: "Uzaklarda, lâyetenâhinin derinliklerinde bir çehre gördüm. Bu gördüğüm Fuat'tı. Kollarının arasında, benim Ferit'in kollarının arasında durduğum gibi Nadire vardı. O kadın da ben de sevdiğimiz erkeğin kolları arasındayız. Onunla aramızda ne fark var? Hâlbuki ben bir zamanlar onu itham ediyordum." (s. 144-145)

Ferhunde'nin kendisini Fuat'a benzetmesi, onun düştüğü duruma kendisinin de düştüğünü görmesi bir hatadan geri dönme isteği gibi durmamaktadır. Tam tersine kocasıyla eşit olduğunu, onun kadar özgür olduğunu hissettiği izlenimi vermektedir. Romanın ilerleyen bölümlerinde bu düşünceyi destekler ifadeler yer verilmiştir. Ferhunde, kayınpederi ile konuşurken Ferit ile gezip dolaştığını, kimseden çekinmediğini ve hislerini saklama gereği duymadığını belirtir. "Ben de herhâlde kocam kadar hür ve serbestim, hareketime sahibim." (s. 163) diyerek kadın-erkek eşitliğine göndermede bulunur ve sözlerine devam eder:

– Birkaç güne kadar gidecek. Eğer metresi olmak isteseydim olurum. Fırsat eldeydi. Fakat istemiyordum, istemiyorum. İşte hayatta, gönlümün esrarını bilen yegâne adam sizsiniz. Bırakınız, hayatımın son demlerini mesut geçireyim.

Sesim titriyordu. Kayınpeder, melek gibi bir adam:

– Kızım, mesut ol, dedi.

Sonra başını önüne eğerek gitti." (s. 163)

Ferhunde'yi kızı gibi seven kayınpederinin bu tavrı, geleneksel ahlak anlayışıyla örtüşmeyen bir hoşgörü örneğidir. Ferhunde, kayınpederi tarafından sevildiğini bildiği için bu itirafta bulunmuştur. Evliliği boyunca Fuat'ın hatalarını söylemekten çekinmeyen kayınpederi, oğlunun karısını yüzüstü bırakıp Suriye'ye gitmesine de karşı çıkmıştır. Ferhunde'nin lakayt ve umursamaz tavırlarına şaşırıldığı, dedikodu çıkmasından çekindiği için gelinini uyarmıştır. Ferhunde'nin aşk itirafından sonra sadece mutluluk dilemesi ve olaylara müdahale etmemesi dikkat çekicidir.

Boşanma konusunu konuşmak için Fuat'ın dönmesini bekleyen Ferhunde, hem gelecek günlerin sevincini yaşar hem de Ferit'in Amerika'ya gidiş zamanı yaklaştığı için üzülür. Ferit'le olan her anını değerlendirmek isteyen Ferhunde, dış görünüşüne oldukça dikkat etmeye başlar. Kendisiyle meşgul olduğu bir gün boğazında kitle olduğunu fark eder. Doktora gittiğinde kanser hastalığına -geçmişte annesini de hayattan koparan hastalık- yakalandığını öğrenir. Ameliyat olsa da yaşama şansının çok az olduğunu öğrenince bunu herkesten saklamaya ve Ferit gittikten sonra tedavi olmaya karar verir. Sessiz bir şekilde sevdiği adamı Amerika'ya uğurladıktan sonra tüm gerçekleri anlatan bir mektup yazar. Eğer ameliyattan sağ çıkamazsa bu mektubun ve hatıra defterinin de Ferit'e ulaştırılmasını vasiyet eder. Ferit uğruna hayatını feda etmeye hazır olan

Ferhunde, tedavisini geciktirdiğini ve yaşadıkları için pişman olmadığını şu sözlerle ifade eder: “Maziden, hayatımdan memnunum. Arkamda lekesiz bir ömür bırakıp gidiyorum. Belki bu son aşkım bir günah olurdu. Fakat onu da kendim ölmeden evvel öldürdüm. Aşkımı öldürdüm.” (s. 169) Romanın sonunda yer alan Ferhunde'nin veda mektubu ve bu mektubun bir ay sonra Ferit'e ulaştığını bildiren satırlar, Ferhunde'nin hayallerine ulaşmadan öldüğünü haber verir.

Sonuç

19. yüzyılda başlayan, 20. yüzyılla birlikte devlet politikası hâline gelen modernleşme hareketi her alanda etkili olmuş, özellikle kadını sosyal hayatta görünür kılmıştır. Kadının sosyal hayata adım atması, eğitim alması ve çalışma hayatına atılması tartışmaları da beraberinde getirmiştir. İlk kadın yazarlarla birlikte ele alınan bu konular zamanla yerini kadın-erkek ilişkileri/eşitliği tartışmalarına bırakmıştır. Özellikle eş seçimi söz konusu olduğunda seçim hakkının erkeğin elinde olması, çoğu zaman kadınların evliliğe mecbur bırakılması gibi konular tartışmaya açılmıştır. Okuyan/yazan konumuna geçen kadın, duygu ve düşüncelerini edebî eserler aracılığıyla dışa vurmuştur. Aşk öznesi olmaktan çıkan kadının toplumsal cinsiyet eşitliğini savunması ve yeni bir kadın tipi üzerine düşünmesi, kadına dair algıları değiştirmiştir. Bu değişimde özgürlük ve eşitlik kavramları ön plana alınmış, yerleşik algıların yıkılması hedeflenmiştir. Özellikle yazarı kadın olan eserlerde kadının erkek karşısındaki konumu üzerinde durulmuştur.

Cumhuriyet'in ilanının ardından yazılan ve bu çalışmaya kaynaklık eden *Aşkımı Öldürdüm* romanı, 1926 yılında yani Cumhuriyet'in ilk döneminde tefrika edilmiştir. Romanın melodrama yaklaşan özellikleri göz önüne alındığında ilk dönem kadın yazarların eserlerine benzediğini söylemek mümkündür. Santimental anlayışın dışında o dönem Halide Edip Adıvar öncülüğünde başlayan kadının anlatma problemi ve ülküsel değerlerin dışa vurumu, *Aşkımı Öldürdüm* romanında yer almamaktadır. Bunun nedenini, yazarın tercihi olarak görmek mümkündür. Öte yandan Belkıs Sami Boyar'ın, Halide Edip Adıvar'ın üvey kardeşi olduğu düşünüldüğünde belki de yazarın benzerlikten kaçınmak adına bunu tercih ettiği de düşünülebilir. Belkıs Sami Boyar'ın yazdığı başka bir eser olmaması bu konuda kesin bir sonuca varmayı engellemektedir.

Aşkımı Öldürdüm romanı, kadın-erkek eşitliği ve kadının özgürlüğü düşüncesi üzerinde duran ve feminist imalar içeren bir eserdir. Ancak burada dikkat çeken nokta, eserin feminist üslubunun melodrama yenik düşmesidir. Roman başkışisi Ferhunde, mutsuz bir evliliğe hapsedilmiş, duygusal gelgitler yaşayan, ideal eş rolü oynamaya çalışan bir kadındır. Onun zayıflığı, umutsuzluğu ve mutsuzluğunun sebebi bir erkektir ancak yaşadığı acılardan ve üzüntülerden kurtulmanın yolunu yine başka bir erkeğin şefkatinde ve koruyuculuğunda aramaktadır. Ferhunde'nin, Ferit ile tanışana kadar zoraki bir şekilde kâğıt üstünde devam ettirdiği evliliği, özgürlüğünü kısıtlayan bir zincir olarak tanımlanmış ve Ferhunde de ilk olarak bu zinciri kırmak istemiştir. Ferhunde'nin bu kararı almasındaki en önemli neden, kocasının bir başka kadın uğruna yaralanması ve Ferit'ten gelen evlilik teklifidir. Yani Ferhunde, yalnız kalarak özgürlüğe ve mutluluğa kavuşacağını düşünse de bu hayalini tek başına gerçekleştirme cesareti gösterememiştir. Onu koruyacak ve yaralarını saracak bir erkek mutlaka hayatında olmalıdır.

Ferhunde'nin kendine ait bir odada okuma ve yazma faaliyetlerinde bulunması yenilikçi bir kadın portresi çizmektedir. Ondandır taşıyan odasında tuttuğu günlüklerden oluşan romanda, yalnız başına kaldığı bu mekânın önemi vurgulanmaktadır. Ferhunde'nin iç dünyasına ya da kabuğuna çekildiği yer herkesten uzak olduğu odasıdır. Yalnızlıktan hoşlanan ve yalnızlıkta özgürlüğü bulan bir kadın olan Ferhunde, Ferit'in sevgisi ve ilgisi ile kendini anlatma ve anlaşılma isteği

duymuştur. Duygu ve düşüncelerini saklamayan Ferhunde, dedikodulara aldırılmamış, tıpkı kocası gibi kendisinin de bir sevgilisinin olmasını normal kabul etmiştir.

Geleceğe dair ümit besleyen ve mutlu olma hayali kuran Ferhunde, ölümcül bir hastalığı olduğunu öğrendiğinde tüm hayalleri yıkılmıştır. Ölüm gerçeğiyle yüzleştiğinde bile birey olarak kendini ön plana koyamamış, Ferit Amerika'ya gidene kadar tedavi olmayı reddetmiştir. Kadının erkek karşısındaki eşitliğini ve özgürlüğünü savunan Ferhunde, aşkı için ölmeyi göze alan bir kadına dönüşmüştür. Hayallerini ve ideallerini gerçekleştiremeden yani bir birey olarak var olamadan hayattan ayrılan Ferhunde'nin sonu, kadere boyun eğen kadınlarla aynı olmuştur. Kocasının boşanmak istemediği ama sevgisini esirgediği, Ferit'in arzuladığı ama sahip olamadığı Ferhunde; yaşadığı yalnızlık ve ümitsizlikle hayattan ayrılmıştır.

Kaynakça

- Argunşah, H. (2015). "Halide Edip'te Değişen Kadının Romandaki İzdüşümleri: Seviye Talip'ten Ateşten Gömlek'e", *TÜBAR*, (37), s. 27-52.
- Argunşah, H. (2020). "Türk Edebiyatında Kadın Yazarlık Konumu (20. Yüzyıl Başına Kadar)". *Disiplinlerarası Bakış Açısı ile Kadın Erkek Eşitliği*, ed. Gölgeci, A.; Deniz Şafak, E.; Tanyeri Mazıcı, E.; Argunşah, H.; Metin Kıyıcı, J.; Khan, M.; Ölçü Dinçer, Z., İstanbul: Efe Akademik Yayınevi.
- Argunşah, H. (2022). "Kadın Yazarın Türkçedeki Yolculuğu (Cumhuriyet'e Kadar)", *Türkiye'de Kadın: Siyasî, Sosyal ve Kültürel Değişim*, ed. Özdaşlı, E., Ankara: Vega Basım Hizmetleri.
- Argunşah, H.; Akçeşme, B. (2023). "Feminist Edebiyat Kuramı", *Edebiyat Kuramı ve Eleştiri*, ed. Şahin, V., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Belkıs Sami Boyar. (2017). *Aşkımı Öldürdüm*, İstanbul: KÜY.
- Çaha, Ö. (1996). *Sivil Kadın-Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Çakır, S. (2016). *Osmanlı Kadın Hareketi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Çetindaş, D. (2022). "Babasının Büyüyen Kızı: Cumhuriyet Sonrası Kadın Yazar ve Edebiyatı", *Türkiye'de Kadın: Siyasî, Sosyal ve Kültürel Değişim*, ed. Özdaşlı, E., Ankara: Vega Basım Hizmetleri.
- Eliuz, Ü. (2011). "Cinsel Kimlik Paniği: Kadın Olmak", *Turkish Studies*, (6)3, s. 221-232.
- Enginün, İ. (2021). "Tefrika Romanlara Dair", *Zemin*, (1), s. 220-227.
- Ertem, B. (2020). "Bilinmeyen Bir Kadın Yazarın Bilinmeyen Romanı: *Aşkımı Öldürdüm*", <https://www.gazeteduvar.com.tr/bilinmeyen-bir-kadin-yazarin-bilinmeyen-roman-askimi-oldurdum-haber-1500137>. Erişim tarihi: 01.05.2024.
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşları – Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaplan, M. (2017). "Bourdieu Düşüncesinde Eril Tahakküm ve Beden Nosyonu", *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, C. 4(15), s. 1831-1836.
- Karaca, N. (2020). "Yeniden ve Yeniden Üretilen Eril Tahakküm", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (65), s. 405-416.
- Karaca, Ş. (2013). "Modernleşme Dönemi Türk Romanında Evden Kaçan ve Eve Sığınan Kadınlar", *Turkish Studies* (8)1, s. 1817-1827.
- Keçeci Kurt, S. (2015). "II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Kadın Dergilerinde Aile ve Evlilik Algısı", *Belleten*, (286), s. 1073-1099.
- Kurnaz, Ş. (1991). *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Namık Kemal. (1862). "Terbiye-i Nisvan Hakkında Bir Layihadır", *Tasvir-i Efkâr*, 457, s. 1-2.

- Sancar, S. (2012). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti-Erkekler Devlet Kurar, Kadınlar Aile Kurar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Serdar, A.; Tutumlu Serdar, R. (2016). "I Have Killed My Love", *Research on Cultural Studies*, eds. İçbay, M. A.; Arslan, H.; Sidoti, F., Frankfurt: Peter Lang Edition.
- Şahin, E. (2018). "Geçmişten Günümüze Kadın Süreli Yayınlarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım. *Türk ve İslam Dünyası Araştırmaları Dergisi*, (16), s. 86-105.
- Şemsettin Sami (1879). *Kadınlar*. İstanbul: Mihran Matbaası.
- Toprak, S.; Öker, İ. (2018). "Rolünü Oynamayı Reddeden Bir Kadının Romanı: *Aşkımı Öldürdüm*", *Sanatın Gölgedeki Kadınları*, haz. Belkıs, Ö.; Kankaytsın, D., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Toska, Z. (1998). "Cumhuriyet'in Kadın İdeali: Eşiği Aşanlar ve Aşamayanlar", *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, ed. Berktaş Hacımiraçoğlu, A., İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, s. 71-88.
- Woolf, V. (2012). *Kendine Ait Bir Oda*, çev. Öncü, S., İstanbul: İletişim Yayınları.